

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

28. évfolyam – 5-6. szám

2020. október – december hó

A TARTALOMBÓL

Beszámoló az
Eszterháza kertművészete fehéren feketén
konferenciáról

Várak, romok, rekonstrukciók

75 éve alakult meg az UNESCO

KERTMŰVÉSZET ÉS IRODALOM
Online konferencia

Búcsúzunk...

Elhunyt Magyar Kálmán

**AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG
FELHÍVÁSAI a**

2021. évi

ICOMOS DÍJRA,

MŰEMLEKVÉDELMI CITROM DÍJRA,

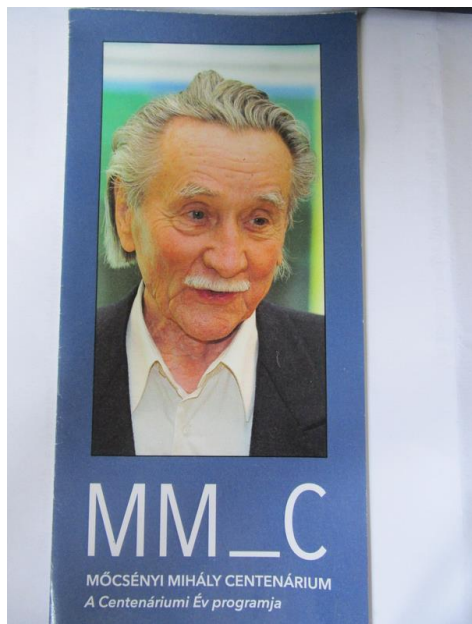
**PÉLDAADÓ MŰEMLEKGONDOZÁSÉRT
DÍJRA**

„Mócsényi Mihály” Kertművészeti- és Kerttörténeti Műhely – Eszterháza

Beszámoló a 2020. október 1-2-án rendezett „Eszterháza kertművészete fehéren feketén” című konferenciáról

Tavaly, a 2019-es évet a tájépítész szakma Mócsényi Mihály (1919-2017) 100. születésnapja tiszteletére, emlékévvé nyilvánította. Több jelentős esemény történt ekkor. Március 15-e alkalmából első ízben került átadásra a „Mócsényi Mihály” emlékérem, amely a szakma legmagasabb elismeréseként állami-díj lett. A megtisztelő kitüntetést dr. Herczeg Ágnes kollégánknak kapta.

Novemberben a Szent István Egyetem /SZIE/ Budai Campusának arborétumában, a szobor-parkban felavatták a professor úr mellszobrát. Decemberben a Magyar Tudományos Akadémián egynapos konferenciát rendeztünk, másnap a FUGA-ban az egykori hallgatók és kollégák elevenítették fel a tanár úr emlékét.

Eszterházán, 2019. október 2-án - a budapesti rendezvényt követően -, ünnepélyes keretek között került sor Mócsényi Mihály „Eszterháza korszakai” című könyvének bemutatójára, amely a „Mócsényi Mihály 100” (MM_C) emlékévvé egyik legfontosabb eseménye volt.

A Professor úr szerteágazó oktatói, szakma-szervező és tudományos tevékenysége mellett évtizedekig foglalkozott a fertődi Esterházy kastélyegyüttes történetével. Többször hangsúlyozta, hogy mennyire fontos lenne itthon és a nemzetközi szakmai fórumokon is tudatosítani a magyar történeti kertek jelentőségét, és ezen belül is Eszterháza kiemelt értékét.

A Mócsényi-könyvbemutató méltó szellemi alapot jelentett ahhoz, hogy bejelentsük elhatározásunkat egy kertművészeti- történeti műhely életre hívására Eszterházában. Terveink szerint minden év októberében, - a szellemi megalapítás dátumához kötve -, nemzetközi és hazai kutatókkal, előadókkal, meghatározott tematikára épülő kertművészeti kerttörténeti konferenciákat, műhelybeszélgetéseket rendezünk.

A szakmai előkészítést és szervezést a Szent István Egyetem Tájépítészeti és Településtervezési Karán belül a Kertművészeti és Kertépítészeti Intézet, és az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Történeti Kertek Szakbizottsága közösen vállalta. További együttműködő partnereink az Ormos Imre Alapítvány, az MTA Tájépítészeti Albizottsága, valamint a hazai szakmai szervezetek, kamarák, a Magyar Tájépítészek Szövetsége /MTSZ/ lettek.

Az Eszterháza Kulturális Kutató és Fesztiválközpont, valamint a Magyar Turisztikai Ügynökség /MTÜ/ is kifejezte szándékát, hogy nem csak a helyszínt biztosítják, hanem aktív részesei kívánnak lenni ennek a kezdeményezésnek.

Dr. Fekete Albert dékán megnyitó beszéde

A hallgatóság, előtérben dr. Herczeg Ágnessel, a rendezvény főszervezőjével

Az első konferencia alkalmával elsősorban Eszterháza múltjával, jelenével, hazai és nemzetközi jelentőségével kívántunk foglalkozni. Az elkövetkezendő pár évben szélesítenénk a témaköröket, lehetőséget kívánunk adni olyan elméleti, módszertani kérdések megvitatására, mint pl. a kutatás, a történeti kertek helyreállításának különféle lehetőségei, a rekonstrukció, konzerválás problematikája, növényalkalmazások lehetőségei, külföldi példák ismertetése, de akár kortárs megoldások, kertesztétikai gondolatok megvitatása.

A kétnapos konferencia előadásait – mintegy sorozatként -, tudományos kötetben kívánjuk megjelentetni.

A konferenciához minden alkalommal művészeti eseményeket, kiállításokat, hangversenyeket szervezünk.

Célunk, hogy néhány év alatt egy rangos, nemzetközileg is elismert, jegyzett szakmai-elméleti műhely alakuljon meg Eszterházában, érdekes konferenciasorozatot hozjunk létre.

Szeretnénk, hogy a magyar kertművészet múltjának és jelenének gazdag öröksége, történeti hagyatéka, kutatási eredményei publicitást nyerjenek, és ezen örökségünk a hazai és a nemzetközi közéletben is méltó módon megjelenjen.

Idén sajnos a vírushelyzet miatt el kellett tekintenünk a külföldi előadók részvételétől, de így is sikeresnek mondható a rendezvény, és a tervezett időpontban, október 1-2.-án megtartottuk. Természetesen ez köszönhető a szervezők, elsősorban, a Pagony Iroda munkatársainak, a SZIE Kertművészeti és Kertépítészeti Intézetének és a helyszínt biztosító Eszterháza Kulturális Kutató és Fesztiválközpont áldozatos munkájának. Nem lehet kihagyni az ebben a nehéz helyzetben is ragyogóan működő technikai hátteret, amit szintén a házigazdák szerveztek.

A kétnapos konferencia helyszíne a kastély Apollo terme volt, de tekintettel a különleges pandémia helyzetre, sok előadó online, skype-on csatlakozott a rendezvényhez. Amint jeleztem, a nagyszerű technikai apparátus lehetővé tette, hogy akik személyesen nem vehettek részt, youtube-on követhették az eseményeket. Természetesen ez egy zártkörű rendszer volt, amelyre előzetesen jelentkezni kellett. Első nap közel hatvan, a másodikon 40 résztvevő volt a helyszínen, míg online 25-25 hallgató vett részt a rendezvényen.

A konferencia címe: *„Eszterháza kertművészete fehérén feketén”* volt, és célja az együttes kertművészeti örökségének kutatása, fejlesztése, tervezése a kezdetektől napjainkig. Természetesen mivel ez volt a sorozat első rendezvénye, az előadások felidéztek Mőcsényi professzor úr munkásságát, kihangsúlyozva elkötelezettségét Eszterháza iránt.

A szervezők megkeresték mindazokat a kollégákat, akik már korábban is foglalkoztak a park kutatásával, tervezésével, a tágabb környezet, a táj és a kert történeti kapcsolatával. A kerttörténész szakma legkiválóbb művelői mellett régész, művészettörténész, dendrológus kollégák beszéltek a fertői park kutatási eredményeiről, az ezekre épülő helyreállítási munkákról, a további lehetőségekről. Felidéztek azokat a kiemelkedő személyeket, akik a legnehezebb időszakokban is védtek az együttes értékeit. A 40 perces előadások lehetővé tették, hogy mindenki mélyebben kifejtse gondolatait, de természetesen erre további lehetőséget kínál az összegző konferencia-kötet.

Nagy reményeket fűzünk ehhez a kezdeményezéshez, mivel Eszterháza együttese a magyar műemlékvédelem egyik legkiemelkedőbb öröksége, parkja legjelentősebb történeti kertünk, s mint ilyen, igazán autentikus keretet ad ennek a kertművészeti műhelynek.

Mőcsényi Mihály munkásságának, és a tájépítészetre, kertművészetre gyakorolt óriási hatásának, ezzel a kezdeményezéssel állíthatunk méltó emléket.

Séta a parkban Kótay Éva fertői főkertésszel

Rózsatövek ültetése a professzor úr emlékére

(fotók forrása: Eszterháza Kulturális, Kutató- és Fesztiválközpont Közhasznú Nonprofit Kft.)

A kétnapos konferencia részletes programja a következő volt:

**A RENDEZVÉNY PROGRAMJA:
2020. október 1. csütörtök**

10:00 Regisztráció /Nyári ebédlő/

ELŐADÁSOK /Apollo-terem/

10:30 Köszöntő

A házigazda nevében Egresitsné Firtl Katalin köszönti a résztvevőket

10:45 Megnyitó

Dr. Fekete Albert dékán, SZIE - Tájépítészeti és Településtervezési Kar

11:00 A konferencia létrejöttének előzményei, célja és jövőbeli célkitűzései

Dr. Herczeg Ágnes, Mőcsényi Mihály díjas tájépítész, SZIE Kertművészeti és Kertépítészeti Intézet

11:30 Mőcsényi "kertművészeti lábnyoma"

Dr. Fekete Albert, tájépítész, dékán, SZIE - Tájépítészeti és Településtervezési Kar

12:00 Kávészünet /Nyári ebédlő/

12:20 Mőcsényi Mihály kutatásai Eszterháza történetének feltárása

Dr. Jámbor Imre, Mőcsényi Mihály díjas tájépítész, SZIE Tájépítészeti és Településtervezési Kar

13:00 Fertő-Hanság medence tájváltozása 18-20. században

Dr. Konkoly-Gyuró Éva, tájépítész, intézetigazgató, SOE Erdővagyon-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézet

13:50 Ebéd /Nyári ebédlő/

14:50 "Isten engem áldasz az szép zöld erdővel"

Mőcsényi tanár úr a kortársak között

Dr. Bardi Terézia Anna, művészettörténész - történész

15:30 Kerttörténeti kutatások - régészeti és épületkutatói módszerrel - a fertői kastély környezetében

Koppány András, régész, Magyar Építészeti Múzeum-Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ

16:10 Eszterháza és táji környezetének viszonya a 18. században

Dr. Fatsar Kristóf, tájépítész-kerttörténész, Kingston University London - Department of Architecture and Landscape

17:00 Kávészünet /Nyári ebédlő/

17:20 Eszterháza kerttörténet-kutatása, helyreállítások és fenntartás 2001 és 2015 között

Dr. Alföldy Gábor, tájépítész-kerttörténész, Mágus Kiadó és Kertművészeti Kft.

18:00 Játék és nem játék: az eszterházi remeteség és remetén hagyott történeti kertjeink

Dr. Hajdu-Nagy Gergely, tájépítész-kerttörténész, Lechner Tudásközpont, ICOMOS MNB Történeti Kertek Szakbizottsága

19:00 Koncert /Apollo-terem/

Vespa Trio

21:00 Vacsora /Sopronbánfalvi Kolostor Hotel és Étterem/

2020. október 2. péntek

9:30 A Fertő/Neusiedlersee kultúrtáj világörökségi helyszínre és védőövezetére készült kezelési terv és aktualitása

Dr. Kollányi László, tájépítész, intézetigazgató SZIE Tájtervezési és Területfejlesztési Intézet és Schuchmann Péter, tájépítész, ügyvezető igazgató, Pestterv Pest Megyei Terület-Település-Környezet Tervező és Tanácsadó kft.

10:10 Eszterháza központi kertjeinek faállomány vizsgálata és a barokk fasorok megújítása

Dr. Szilágyi Kinga, tájépítész, SZIE Szabadtértervezési és Településépítészeti Intézet, elnök, MTA Tájépítészeti Albizottság és

Dr. Szabó Krisztina, kertészmérnök, dendrológus SZIE Szabadtértervezési és Településépítészeti Intézet

10:50 A fertői Eszterházy kastély parkjai és a Lés-erdő - tervezői dilemmák és tapasztalatok (2000-2020)

Szabó Gábor, vezető tervező, ügyvezető, TÉR-TEAM Kft.

11:30 Kávészünet /Nyári ebédlő/

11:50 Az Eszterháza Bizottság működése (2015-2017)

Műemléki kérdések a fertői kastélypark átfogó helyreállítása és a nagy parter rekonstrukciójával kapcsolatban

Dr. Szikra Éva, tájépítész-kerttörténész - ICOMOS MNB Történelmi Kertek Szakbizottsága

12:30 Tervezett szélerőművek láthatóságának elemzése a fertői Esterházy-kastély közelében

Dr. Jombach Sándor, tájépítész, SZIE Tájtervezési és Területfejlesztési Intézet és

Dr. Sallay Ágnes, tájépítész, SZIE Tájtervezési és Területfejlesztési Intézet

13:10 Kertkutatás mint kommunikációs eszköz

Szabadics Anita, tájépítész, főosztályvezető, Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.

14:00 Ebéd /Nyári ebédlő/

15:00 Művészet és séta a kertben

Táncművészeti előadás,

Séta a kertben: A kert mai arca, vezeti: Kótai Éva, főkertész vezetésével

Ünnepélyes rózsauültetés a rózsakertben: Mőcsényi Mihály kedvenc rózsáival

17:00 Konferencia összefoglaló

Szikra Éva
tájépítész, kerttörténész

Vízy László:

Néhány gondolat a 71 éve alakult Építéstudományi Egyesületről

A mai „ÉTE” 1949-ben Magasépítési Egyesület néven alakult, miután a Mérnök és Építész Egyletet a hatalom feloszlatta. Az építőipari szakma mérnökeit, technikusait tömörítő szervezet egyik alapítója Ócsvár Rezső (1907-1971) Alpár-díjas okl. mérnök, anyai nagybátyám volt. A hazai neves mérnökök és építészek által szervezett szakmai tömörülés elsődleges célja a szakmai tudás megtartása volt az új politikai körülmények közepette. Ugyancsak feladatuknak tekintették az építőiparral összefüggő fejlesztések szakmai háttérének biztosítását. Az iparosítási programoknál, az állami építőipar elsődlegességének, előnyeinek kihangsúlyozásánál, a paneles építési mód publikálásánál, statikai kérdéseinek megoldásánál részt vettek a vélemények szakmai megalapozásában. A hosszú távú fejlesztéseknél javasolták figyelembe venni a jövőbeli fejlődés várható irányait. Ilyen javaslat volt pl. az új Duna-hidak esetében a mederpilléreknek a későbbi útpálya szélesítésre tekintő kialakítása (Összekötő híd, Árpád híd). A főváros ivóvízellátását szolgáló vízkivételi művek távlati célú megépítése, az utak villamos, trolis, HÉV és közművek fejlesztése és nem utolsósorban a várható urbanizáció kihívása.

Az ötvenes évek és a folytatás

A II. Világháború befejezését követően az újjáépítés volt az elsőrendű feladat. Később lehetett csak városfejlesztésre, műemlékvédelemre gondolni, persze mindezt a kor állami, egységes tervgazdasági szemléletének megfelelően. Változó minisztériumok álltak a feladatok élén, /KPM, EM, ÉVM/, ahol a vezető tisztségviselők döntéseihez szinte elengedhetetlen volt az a szakmai háttér, amit ebben az időben az ÉTE tudott biztosítani. Ez a társadalmi-szakmai szervezet volt az a kohó, melyben kiforrott a gondolat a feladat megfogalmazásától a megoldásig. Volt lehetőség a környező országok módszereinek tanulmányozására, többek között a közös múlton alapuló felvidéki /szlovákiai/ városok példáinak figyelembe vételére.

Áttörést jelentett Eger városközpontjának rekonstrukciója (rehabilitációja), mely a városfejlesztési szakosztály szakmai útjának tapasztalatai alapján került megfogalmazásra.

Új tervek készültek a belső-történeti városmag megtartására és az új városrészek telepítésére. A régi városrészek összefüggő épületsorok megtartásával, műemléki együttest alkotva tudták szolgálni a megváltozott életkörülmények által igényelt, jövőt szolgáló, új funkciót.

A „régis műemlék kórházak” ügyében is az ÉTE kezdeményező, tényfeltáró munkássága segítette a kormányt az egészségügy fejlesztési politikájában.

Külön szakosztályok és munkabizottságok alakultak a műemlékvédelem feladatainak segítésére, újabb építési korszakokat és objektumokat feltáró értékek meghatározására. (Századfordulós szakosztály, Műemléki munkabizottság, Kivitelezési szakosztály) – ebben partnerként elsősorban az elhivatott tudományos szervezetek segítettek (Műegyetem, MTA, Ernst múzeum...) Az egyes szakosztályok témái között megjelentek a műemlékvédelem sajátos problémái, mint pl. a régi templomok falszigetelése, a mauzóleumok szellőztetése, tetők felújítása, homlokzatok hőszigetelése, stb.

A legaktívabb szakosztályok az alábbiak voltak:

- Századfordulós szakosztály 1992-2000 között
- Kivitelezési szakosztály- Műemléki munkabizottság
- Színdinamikai szakosztály - műemlékek színezése témában
- Menedzser szakosztály – műemlékek hasznosítása és gazdaságossága

Népszerű egyéb programok is voltak, így például:

- Szenior klub - előadásai
- ÉTE szakmai tanulmányutak Alpár Ignác (3), Felvidék, Dél-Erdély, Észak-Erdély, Kós Károly (1) Erdély – nyomában

1964-ben alapította az ÉTE az Urbanisztikai Társasággal közös lapját, a Városépítést, mely 2000-ig működött.

A hazai főépítési rendszer létrehozása az ÉTE szerepét csökkentette, a városfejlesztésekbe az önkormányzatok elsősorban a már szakmai tapasztalatokkal, referenciákkal rendelkező főépítészeikre hallgattak.

Az ÉTE érdeklődési köre az építési tevékenység szabályozásának történelmi kutatására, szakaszainak megismerésére is kiterjedt. Már Árpád-házi királyaink idejéből is ismertek a különböző törvények, pl. Szent István törvénye, hogy minden tíz falu építsen egy templomot, Szent László előírta a templomok helyreállítását a harcok után, IV. Béla az ország védelmére várépítéseket rendelt el. Ugyancsak uralkodóinkhoz köthetők a különböző építészeti stílusirányzatok hazai megjelenése, Zsigmond és Hunyadiak palotaépítése, a gótika és a reneszánsz megjelenése, Erdély XVI-XVII századi építészete, majd a XVII-XIX század építészeti stílusainak magyarországi példái, beleértve a társzművészetek festészet, szobrászat emlékeit is.

Az ÉTE a műemlékvédelem kialakulásának megismerésével is foglalkozott.

A XVIII.-XIX. század a régészet (archeológia), műemlékvédelem kezdete. Az első műemléki szervezet a Kiegyezés után alakult Műemlékek Országos Bizottsága /MOB/ volt. 1872-ben először ideiglenes, majd 1881-ben végleges törvény született „Építészeti-művészeti emlékeinkről”. Az ingó műtárgyak védelmét külön törvény, a „Múzeumügy” szabályozta. Ez a sajátosan magyar szabályozás (Rómer, Henszlmann, Ipolyi Arnold) hatályban volt 1948-ig. A MOB szakmai irányítása és döntése mellett a kormány részéről a mindenkorai kultuszminiszter feladata volt a műemlékek nyilvántartása és védelmének pénzügyi megszervezése a költségvetés által. A II. Világháború utáni Műemléknyilvántartás igénye és pontosítása többször felmerült, jelenleg is módosítás alatt van.

Az ÉTE kiadványai a műemlékvédelem ügyében:

- Évkönyvek 2002-2008 között, szerkesztője László László ÉTE főtitkár. Neves kortárs építészek, műemléki felújítások reprezentánsai, műemlékvédelem időszerű problémái, OMVH megszűnése, műemléki táblák, világörökség...
- Magyar Építőipar 2007-2010 főszerkesztő: László László ÉTE, 2013-tól Tóth Balázs ÉMI
- Zsolnay építészeti kerámia mesterei és az ELFELEDETT sorozat 2015. óta,
- Jubileumi Évkönyveink a műemlékvédelem kérdéseit szintén érintik

1989 után megszűnt az egységes állami műemlékvédelmi szervezet az OMVH, több lépcsőben az egyes kormánypártok érdekei szerint. Megváltozott az építésügyet irányító minisztérium (hol a környezetvédelem, hol a mezőgazdasági tárca részeként szerepelt.) Egy-egy ügyben előfordult, hogy öt államtitkárság hatáskörébe tartozott. A kulturális ügyek is átkerültek „az emberi erőforrások” irányítása alá végül is egy kézbe a kormányhoz és annak kormányablakai látják el a műemléki hatósági feladatokat. A világörökség területeire külön igazgatóság jött létre.

A műemlékek büntető-törvényi védelmét felváltotta a pénzügyi személetet tükröző értékbesorolás (I.-II.-III. kategória). Megjegyzendő, hogy még napjainkban is a műemlék-besorolás hagyományai tovább élnek és a műemléki táblák feliratai is ezt tükrözik. Első műemlék táblánkat a Magyar Királyság területén az MTA Régészeti Bizottsága (MTARB) helyezte el, közvetlenül a kiegyezés után 1868-ban. Társadalmunk történelmi múltjának felismerése vezette kultúránk nagyjainak cselekedetét, amint egykor Kossuth Lajos a Honvédelmi Bizottmány elnöke parancsba adta: „a kultúrát harcok között sem szabad felednünk!”

Az ÉTE, mint építőipari tudományos egyesület a kutatás és fejlesztés eredményeivel természetesen bekapcsolódott a műemlékvédelem építészeti gyakorlatához. Beszélhetünk a statikai-szerkezeti problémákról, vagy az épületek felújításakor jelentkező károsodások megszüntetéséről a vizesedések (talajnedvesség és pára, beázások stb.) esetében. Ez a feladat az OMVH egyes szakmai szervezeteinek állami leépítésekor felkeltette a társadalmi egyesület iránti érdeklődést az ÉTE szakembereinek körében. Ma is hivatásuknak tekintik a műemléki épületek védelmét, az urbanizációs fejlődés gazdasági vonatkozásaival párhuzamosan az értékmentést.

Kimutatás a ZSOLNAY építészet mesterei és az ELFELEDETT - sorozatról

2007. III.	Fellner Sándor
2007. IV.	Kiss István
2008. I.	Quittner Zsigmond
2008. II.	Alpár Ignác
2008. III.	Lajta Béla
2008. IV.	Schulek Frigyes
2008. V.	Sebestyén Artúr
2008. VI.	Bálint és Jámbor
2009. I.	A két RAY
2009. II.	Czigler Győző
2009. III.	Schmahl Henrik
2009. IV.	Lechner Ödön
2009. V.	Korb és Giergl
2009. VI.	Steindl Imre
2010. I.	Pfaff Ferenc
2010. II.	Pilch Andor
2010. III.	Láng Adolf
2010. IV.	Kőszeghy Gyula
2010. VI.	Sikorski Tádé
2007. II.	Megemlékezés az ÉTE egyik alapítójáról Ócsvár Rezső (1907-1971) okleveles mérnökről (anyai nagybátyám, aki az ÉTE-vel megismertetett és bevezetett az építőipari szakmába)
2014. IV.	dr. Czétényi Piroska (1934-2014) /Víz/
2015. II.	Diescher József – Körösné dédunoka megemlékezése – 2019-ben munkánk eredményeképpen a Kerepesi úti védett síremlék helyreállítása és Diescher portréjának elhelyezése megtörtént (erről megemlékeztünk 2019-ben) ELFELEDETT sorozat indítása dr. Déry Attila bevezető ismertetésével
2015. IV.	Wagner János /Víz/
2016. I.	Prokopp János (1825-1874) – dr. Prokopp Mária ELTE egyetemi tanár művészettörténész
2016. II.	Csete György (1937-2016) /Víz/
2016. III.	Piatschek – dr. Szily Imre Balázs
2017. III-IV.	A két Francsek – Merényi György művészettörténész
2018.	Schváb Gyula egyetemi tanár /Víz/
2018.	Quittner Zsigmond síremlékének felújítása – életművét korábban már ismertettük, lapunk 2008. évf. 1 számában
2019.	Bálint és Jámbor a szecesszió építészei – Merényi György

75 éves az UNESCO

A II. világháború befejezését szorosan követve, 75 évvel ezelőtt, 1945. november 16-án, Londonban, 44 állam megalapította az UNESCO-t, a fél évvel korábban létrehozott Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) szakosított szervezetét.

A név utal az ENSZ-re – United Nations – és megadja életünk azon területeit – nevelés (E), tudomány (S) és kultúra (C), később kiegészülve a kommunikációval és információval – , amelyek nélkülözhetetlenek voltak a világháború okozta borzalmak önkritikus vizsgálatához és egy újabb világégés elkerüléséhez. Azóta is az UNESCO világszerte ismert, Alkotmányában rögzített jelmondata:

„Mivel a háborúk az emberek tudatában keletkeznek, az emberek tudatában kell a béke védelme érdekében munkálkodni”.

Szintén az UNESCO Alkotmány egyik alapgondolata, hogy „az olyan béke, amely kizárólag a kormányok politikai és gazdasági jellegű megállapodásain alapul, nem hozhatja el a világ népeinek egyöntetű, tartós és őszinte összefogását, tehát a tartós alapokon nyugvó békét az emberiség szellemi és erkölcsi együttérzésére kell alapozni.”

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság e területeken végzett munkájával, számos partnerrel együttműködve szolgálja a szervezet – az alapítástól kezdve időszerű, a jövőnkét biztosító – célkitűzéseit.

Budapest, 2020. november 16.

Soós Gábor
az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság
főtitkára

Réthelyi Miklós
az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság
elnöke

Várok, romok, rekonstrukciók

A rekonstrukció a műemléki szakzsargonban egy elpusztult épület, nagyobb épületrész újraépítését/visszaépítését/újbbóli felépítését jelenti, mégpedig legalább formailag hiteles módon. A történelem során, hosszú időn át ebben az értelemben vett rekonstrukcióról nemigen beszélhetünk. Az elpusztult épületek, épületrészek a mindenkor kortárs módon épültek újjá vagy egészültek ki egészen a historizmus idejéig. Ekkor, a 19. században az akkori kortárs megoldás, a historizáló, stílusban tervező helyreállítás elfogadottá, megszokottá vált, összhangban az akkori történelemszemlélettel is. Az ilyen munkák mai szemmel nézve gyakorta rekonstrukció-jellegűek. A helyreállítandó épület rendszerint idealizált formában építették újra, úgy, mintha ideális körülmények közt épült volna föl eredetileg, és ideális körülmények közt is maradt volna meg. Természetesen, az akkori felfogás szerinti ideális módon: a műemlék legyen szép, ép, stíluszista, a későbbi beavatkozásoktól mentes.

Ezt a gyakorlatot már a század második felében sokan támadták, hiszen az épület hitelessége, történetisége, anyagi valósága többé-kevésbé csorbult, akár meg is semmisült. Riegl óta tudjuk, hogy történeti érték és régiségérték nélkül teljes értékű műemlékről aligha beszélhetünk. Rekonstrukció esetében ezek a kategóriák csak az újrakészítés időpontjától számíthatódnak, így történeti és régiségértékük jóval rövidebb idejű, mint az egykori épületé. Rekonstrukció esetében gyakran csak a látvány tud megmaradni, ami a műemlék lényegének igen fontos, de korántsem kizárólagos összetevője. Egy valódi, hitelesen megőrzött műemlék forrásértékű dokumentum, a múlt megjelenése a maga testi valójában.

A modern, tudományos megalapozottságú, hitelességre törekvő műemlékvédelem szinte a rekonstrukciók reakciójaként jött létre. Ennek ellenére rekonstrukciók a 20. században is épültek, jellemző módon katasztrófa-helyzetek után. Az ilyen helyreállításokra a szigorú műemlékes szakma többé-kevésbé ferde szemmel nézett. Az elmúlt időszakban több ilyen, a műemléki kritériumok alapján vegyes megítélésű emléket látogattam meg. Ezek megismerése, elemzése támpontokat ad, mikor mondható elfogadhatónak a rekonstrukció, és mikor válik hamisítvánnyá. Ezek a tanulságok segíthetnek a mai, hazai rekonstrukciók megítélésében, az elfogadhatóság kritériumainak kialakításában, szolgálhatnak-e valóban hivatkozási alapként?

A 16. századi velencei, Szt. Márk téri campanile váratlanul ledőlt 1902-ben. 10 éven belül elkészült rekonstrukciója már 20. századra jellemző szellemben készült. Eredeti helyére épült vissza és olyanra, amilyen volt. Pontosabban a formája kívül hiteles, anyaghasználata is megegyezik külsőleg az egykorival, de tartószerkezete eltér attól, sőt vasbetont is használ. Azért is nevezhetjük a mai rekonstrukció-fogalom alapesetének, mert korántsem volt egyértelmű, hogy így fog újjáépülni; még pályázatot is kiírtak kortárs megfogalmazású torony tervezésére. Másfelől az épület külseje is egy sajátos eltérést mutat a korábbi állapottól, ugyanis korábban a homlokzatok mindig vakoltak voltak, de az újjáépítés nyerstégla felülettel készült, így történeti ábrázolásokat szemlélve a rekonstrukció ténye ezért is egyértelmű.

Ha valamit egyértelműen rekonstrukciónak tartunk számon, akkor az a varsói óváros, hiszen a 2. világháború alatt elpusztult együttest újraépítették. Tekintettel a katasztrófára a szakirodalom ezt a rekonstrukciót megértéssel veszi tudomásul, hiszen a pusztítás itt nyilvánvalóan vis major volt. A lakóépületek külsejének rekonstrukciója formailag is pontos, a pusztulás előtti dokumentációk alapján készült, anyaghasználata megegyezik az eredetivel, a feltételezhető új szerkezetek rejtettek, és a munkák közvetlenül a pusztulás után kezdődtek. Egy helyszíni látogatás azonban erősen árnyalja a képet. A házak jelentős részén az építés háború utáni idejét nemcsak a régiségérték (hiánya), vagy a több helyütt felírt évszám jelzi, de nagyon sok részletből is kiderül, mint például az ablakok, ajtók, vagy a jellegzetes sgrafitto díszek szocreálnak, art deconak nevezhető – azaz akkori kortárs – formái. A beavatkozás hitelét növeli egyúttal, hogy sok gondosan megőrzött és bemutatott részlet is látható a járófelületeken, homlokzatokon.

Varsói részletek: sgraffitto az 1950-es évekből és megőrzött töredékek

A varsói székesegyház története a szokott módon rétegzett volt: a gótikus templom előbb reneszánsz, majd a 19. században angolos, neo-gótikus modorú főhomlokzatot kapott. Az elpusztított templom 1950-es években történt újjáépítése során a főhomlokzat észak-lengyelországi gótikus mintákat követ. Első ránézésre mondhatjuk, hogy legfeljebb feltételezésen alapul, azaz nem tekinthető formailag hitelesnek. Ugyanakkor, ha részleteit, tagozatkezelését, domborműveit alaposabban megnézzük, akkor nem historizálóknak, inkább art deconak minősíthetjük, azaz kortárs kiegészítésnek. Így teljesül az az etikai kritérium, hogy a kiegészítés váljék el az eredetitől.

A varsói székesegyház elpusztult neo-gótikus és jelenlegi főhomlokzata; a királyi palota udvara

A varsói királyi vár esete megint más, de felépítése a fent említett vis major újabb esete. Itt még romok sem őrződtek meg a helyreállítás idejéig a helyszínen, mégis újjáépült, de nem historizáló formában. A rekonstrukció korántsem egyetlen idealizált korszakot reprezentál, hanem e helyett egy helyreállított, megjelenésében is sokperiódusú épület készült el újonnan. Domináns lett az újkori épület – feltehetően úgy, ahogy az megmaradt a pusztulásáig –, de gótikus épületrészek is vannak, amelyek szintén rekonstrukcióként készültek.

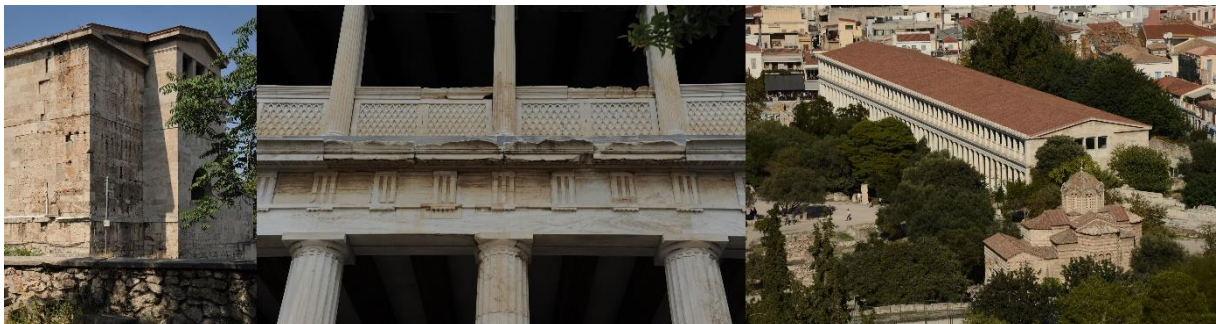
A varsói rekonstrukciók kapcsán említendő meg a „történeti rom” és „friss/kortárs rom” kettős fogalma, ami a pusztulás és újjáépítés közt eltelt időre utal. Évszázadokon át romos épületek újjáépítése nyilvánvalóan aggályos, hiszen egykori „eredeti” állapotukról lényegesen kevesebb az információ, és gyakorta több „eredeti” állapotuk is volt. Egy friss rom esetében – ld. varsói példák – a rekonstrukció nem sokkal a pusztulás után készül, amikor az elpusztult épületnek még fájó a hiánya, az eltűnt épületről lényegesen több lehet az információ, és helyére, környezetébe a rekonstrukciót zavaró új épület még nem készült.

Gdańsk esetében az újjáépítés jobban hasonlít a budai Várnegyedéhez. Lényegesen több rekonstrukció épült ugyan a pusztulást követően, mint nálunk, de két évtizeddel utóbb már ott is uralkodóvá váltak a modernista megoldások, előbb óvatosabb, majd erősebb formában. Az óvárosban ezekből is jóval több épült – és épül ma is –, mint Budán, mivel jóval nagyobb a terület.

Gdańsk: rekonstruált házsor és új épületek az 1970-es, ill. a 2000-es évekből

Az athéni Attalosz-sztoa a műemlékes szakmában annak idején szinte botránykőnek számított. Valóban, a 3. században elpusztult épület a „történeti rom” mintapéldája, ennek ellenére az 1950-es években újraépítették. Ha azonban alaposabban szemügyre vesszük, a teljes kiátkozás túlzónak mondható. A hátsó traktusában az eredeti épület néhol többméteres magasságban in situ megmaradt. Formailag az épület nagy része alighanem hiteles, hiszen joggal feltételezhető teljesen szabályos szerkesztése. Az újjáépítés anyaghasználata megegyezik az eredetivel, de jól érzékelhető az eredeti és a kiegészítés határvonala. Ráadásul főhomlokzatának egy része anasztilózissként épült fel: az eredeti töredékek egykori pozíciójukba kerültek vissza csorba, lepusztult állapotukban. Ami pedig az urbanisztikai helyzetét illeti: valaha ugyanúgy zárta le az ókori agorát, mint manapság a nagy tömegek által látogatott rommezőt. Tegyük hozzá, persze, hogy tömege, tetőidoma csak valószínűsíthető, de ezt érzékelteti is új apáca-barát fedése. Összegezve az Attalosz-sztoa nem vét a műemlékvédelem legfontosabb etikai elvei ellen: nem téveszt meg, és az épület eredeti anyagát nem csorbítja, bár az eredeti és hozzátétel aránya erősen eltolódott az új javára.

Az Attalosz-sztoa megmaradt kétszint magas része, anasztilózisz és összkép

A műemlékes szakma – viták után – az elpusztított, majd rekonstruált mostari híd esetében a merev elveknél megengedőbb volt: így az újraépítés ellenére világörökségi státuszt kaphatott. A beavatkozás elsődlegesen rekonstrukciónak minősül, de az eredeti maradványok felhasználása néhol anasztilózisznak ítéhető. A beavatkozás műfaját tovább finomítja, hogy a munkák eredményeként láthatóvá váltak a pusztítás következtében napvilágra került hídfő részletei is, azok, amelyek nem a felrobbantott hídhoz, hanem annak előzményéhez tartoztak. A rekonstrukció tehát a felépítés mellett bővítette a híd történetére vonatkozó tudást, amit a látogatók is megismerhetnek. A rekonstrukció így anasztilózissal, restaurálással, helyreállítással is keveredik.

Mostar: a korábbi hídfő maradványai, összkép és megmaradt, visszahelyezett kövek

Eredeti darabok felhasználása mindenütt növeli a rekonstrukció hitelességét. A rekonstruált drezdai Frauenkirche külsejének műfaja voltaképpen vegyes anasztilózis. Rendkívül alapos munkával, már számítógépes technológiát is alkalmazva, igen sok eredeti részlet kerülhetett vissza egykori helyzetébe. Ezek a töredékek felületes ránézésre is elűnnek az újonnan faragott részletektől. Figyelemre méltó megoldás látható a templom külsejének legalsó részén, ahol nem egészítették ki a sérült darabokat az eredetiség érzékeltetése érdekében. (A templom belsejének kezelésmódja eltérő, más szellemben készült.)

Drezda: eredeti helyükön maradt és visszahelyezett töredékek a Frauenkirche külsején

Jól ismert példaként gondolhatnánk Shakespeare londoni a Globe színház esetére. Tudományos megalapozottsággal, nagyrészt eredeti anyagokból, eredeti technológiával - falazata például favázás paticsfalal - épült, de közismerten több száz évvel pusztulása után, nem eredeti helyén, egykori környezetétől értelemszerűen függetlenül. Így valójában nem tartható műemlék-helyreállításnak, hiszen skanzenszerű hozzáállással készült, még ha korhű előadások céljára is.

A közelmúlt hazai példáinak ismertetését a Petőfi téri ortodox templom egyik tornyával kezdhetjük. Ez a 2. világháború idején elpusztult. Pótlása rekonstrukció: a megmaradt torony – szimmetrikus – másolata, és mint ilyen teljesen hitelesnek mondható. (Hasonló módon készült el 200 évvel korábban a prágai Týn templom egyik tornya is.)

A gödöllői királyi váró esetében a rekonstrukció nemcsak a külsőre, a tornáca, tetőidomra és részleteire terjedt ki, de a belsőben is igyekeztek az egykori miliő megteremtésére. A formák, az anyaghasználat hiteles, a rekonstrukciót elősegítette, hogy az épület helyzete sem változott.

Az Állatkertben a vastagbőrűek házának minaretre emlékeztető tornyát az iszlám országok kedvéért rögtön felépítése után visszabontották. Egy évszázaddal későbbi hiteles visszaépítése ellen már nem emeltek szót. Az állatkertben több más kisebb rekonstrukció is készült hiteles formával és anyaghasználattal, így sikeresnek mondhatók. A rekonstruált Bivalyház is nyilván népszerű a látogatók körében, ugyanakkor bizonyos kérdések felvethetők. Az új épület ugyanis egy korábbi épület helyére készült, annak bontásával járt (Kéri Gyula). Kérdés, kellő alaposággal nyilvánították-e bonthatónak és értéktelennek a korábbi, falán a népszerű őskori bivaly-ábrázolással kitűnt épületet? Volt-e egyáltalán ilyen irányú kutatás?

A Margit híd korlátjának változása és a Szabadság híd rekonstrukciónak aligha nevezhető részlete

A budapesti Margit és Szabadság híd rekonstrukcióként ismert. Közelebbről nézve a megoldásuk zavaros. A Margit híd esetében sok részlet inkább stílusban tervezett, némelyik ügyesebb, mások kevésbé. A rostrum oszlopok hiteles formájúak, de nem eredeti léptékűek, az aluljárók újnak és réginek furcsa keverékei, a vezetékartó oszlopok komolytalanok. Lehet, hogy a pillérek nólakjai formailag hitelesek, de a kiszélesített járda alatt méltatlan helyzetbe kerültek. A Szabadság híd összességében hitelesebbnek tűnik, de ha megnézzük például a híd végein lévő kandelábereket, amelyek büszkén lebegnek a szegecsek és a dilatációs hézag fölött, akkor aligha érezzük a megoldást hitelesnek. Korabeli fotók bizonyítják is, hogy ilyen alaktani zűrzavart képzett historizáló építész nem is engedett meg magának.

További veszélyeket rejt, ha egy beavatkozás rekonstrukciónak tűnik, rekonstrukciónak adja el magát, holott nem az. A rendelkezésre álló töredékek alapján el lehet képzelni, le lehet rajzolni valami hasonló épületet, mint ami Nyírbátorban áll - akár sokfélétt is, hiszen kevés a töredék. Ha viszont fel is épül a romokra, onnantól az lesz a nyírbátori vár, holott ez pusztán jól-rosszul alátámasztott feltételezés. Ha alaposabban szemügyre vesszük a homlokzat felületképzését, kétségkívül elkülönül az eredeti maradvány, ami meglepően kevés. Annál csak az meglepőbb, milyen indokolatlanul zavaros az új részek kezelési módja. A loggia oszlopainak fejezetei másolatnak tűnnek, holott eredeti hiányában nem lehet az, míg az alattuk lévő, szintén ismeretlen formájú konzolok jelzesszerűek. Eltérő a két tető megjelenése is, holott mindkettő újonnan készült, az alattuk lévő falakkal együtt. Jó-e egyáltalán egy deklaráltan rekonstruált 16. századi épület tetőterét mai hozzáállással kezelni, azaz beépíteni? Került elő faragvány, ami joggal értelmezhető ablakkeret darabjának, de az ablakok száma és helye pusztán feltételezés. Lehet új falban új ablakot elhelyezni hiteles módon, de ehhez nagyságrenddel több adatra és töredékre van szükség – példa erre a Vörös-torony bokályos házának kiegészítése. És megjegyzendő, hogy Nyírbátor esetében semmi bizonyíték nincs arra, hogy az épület valaha olyan szabályos szerkesztésű lett volna, mint pl. az Attalosz-sztoa.

Az a várpótlék, ami a füzéri várhegyen áll, valójában nem rekonstrukció. Inkább szórakoztató-ipari beruházásnak mondható, és idegenforgalmi sikere nem is tagadható. A beavatkozás ugyanakkor nem eléggé tudományos megalapozottságú, több más épületből tartalmaz részleteket, a kiegészítése pedig új, de archaizáló megfogalmazással készült. Keverednek a tudományosság próbáját kiálló részletek, és az olyanok, amik ezt meg sem kísérik. A várkapolna tömegének oromfalassága valószínűtlen, az új és régi határvonala elmosódott; a falfülkék és a boltozati bordák zökkenése érthető, de a zárókövek légből kapottak; van mérműves ablak, amely az Avasi templom egyik ablakának torzított változata; az oltár a múzeumban őrzött kissebenedi oltár elrontott verziója; az egyik helyiség díszítőfestése a középkor utáni, historizáló Árva vári festés utánérzése, és így tovább. A beavatkozás építészeti szellemét leginkább neo-historizmusnak nevezhetjük. A látogató félre van vezetve: míg a városligeti Vajdahunyad vára esetében még a kevésbé érdeklődők is tisztában vannak azzal, hogy nem az „eredeti” Vajdahunyad várát látják, addig Füzéren még a tájékozottabbak is azt gondolják, hogy a füzéri várat ismerhetik meg, hiszen a romokra épült. Füzér műfaja voltaképpen egyveleg, fantázia. Vajdahunyad vára mellett az alsó-ausztriai Kreuzenstein várára is hasonlít. Ott a középkori vár maradványaira új épület készült a 19-20. század fordulóján, de fölhasználtak máshonnan származó összegyűjtött épületrészeket is, így különös, épületléptékű skanzen alakult ki. Észak-olasz román kori maradvány, dél-német favázas ház, velencei kútkáva társaságában látható a kassai dóm karzata, ami

sajátos módon a historizáló helyreállítás során szorult ki eredeti helyéről. Nagy különbség azonban, hogy ezek a másodlagos beépítésű részek önmagukban eredetiek és hitelesek, ellentétben a füzéri részletekkel. Azaz Füzér éppen azért válik hamisítvánnyá, hogy a vár eredeti helyére épült, ellentétben a városligeti Vajdahunyad várával és Kreuzensteinnel. A létrehozók szerint a kiépített várnak jelentős szerepe van nemzeti identitásunk szempontjából. Kérdés, szabad-e egy hamisítványra - azaz történelemhamisításra - bízni egy ilyen fontosnak szánt szerepet. Természetesen indokolt lehet gondos munkával díszlet, Disneyland vagy szabadtéri múzeumban másolat építése, de nem eredeti, megmaradt romokra. Kérdés továbbá, hogy ha egy vár funkcióját, stratégiai szerepét elvesztve évszázadokon át romként áll egy hegycsúcson – mondhatjuk, díszíti a tájat és hozzájárul a táj hiteles történetiségéhez –, illik-e, érdemes-e, szükséges-e, szabad-e kiépíteni.

Kreuzenstein: ideális vár összegyűjtött részletek – köztük a kassai gótikus karzat – felhasználásával

Diósgyőr várát is rekonstrukciónak gondolhatja a látogató. Itt is gond, hogy míg a lovagterem boltozata nagyrészt nyilván kiszervezhető, egyéb részletei, homlokzata nem. A látogató azonban ezekből a bizonytalanságokból mit sem érzékel, és megtanulja például, hogy a várkápolna kétszintes volt, holott ez teljesen valószínűtlen. Így ez a beavatkozás történeti tudásunkat nem bővíti, hanem csorbítja, torzítja. Diósgyőr példája más szempontból is erősen aggályos: itt ugyanis volt egy igen gondos, történeti és építészeti szempontból egyaránt értékes 1970-es helyreállítás (Ferenczy Károly), amelyet az új beavatkozás jórészt megsemmisített. Időnként elhangzó kifogás az OMF helyreállításaival szemben, hogy „végleges és folytathatatlan” állapotot hozott létre. Holott ezek a beavatkozások ugyanúgy egy történeti réteget jelentenek, mint a korábbiak, azaz értékelendők és az értékelésnek megfelelő módon tartandók fenn. A lovagterem boltozatának rekonstruálása megtehető lett volna a homlokzatok sematikus felépítése nélkül is. Tetővel le lehetett volna fedni egyes részeit úgy is, hogy a korábbi helyreállítás értékes megoldásai ne tűnjenek el. De nem ez történt, mert egy ilyen rekonstrukció a legegyszerűbb közönségigényre szeret hivatkozni: a műemlék „nyerje vissza eredeti fényét”. És ez történjék akkor is, ha nem ismerjük az eredeti fényt, netán nem is volt mindig olyan fényes. Azaz a helyreállítás a valóságos, viszontagságos történet helyett csak a szépre emlékezzék. Így csúszik át a helyreállítás a giccs felé.

Lehet, hogy manapság (még?) nem sokan szeretik a 60-as évekbeli építészetet és helyreállításokat, de ez korántsem kellő indok a megsemmisítésre. Egyrészt egy helyreállítás hitelessége nem ízlés kérdése, másrészt az ízlés erősen változik. A visegrádi Salamon-torony – tetszik, vagy sem – nemcsak a középkornak, hanem a 60-as évek műemléki helyreállításainak, sőt a korszakra (Magyarországon és külföldön egyaránt) jellemző brutalista építészetnek is megőrzésre és helyreállításra érdemes emléke (Sedlmayr János). A Salamon-torony rekonstrukcióként alighanem érdektelenebb lenne, mint így, kortárs kiegészítéssel. A modernizmus, brutalizmus építészete másutt is veszélyeztetett, de éppen ezért egyre több emléke lesz műemlékké nyilvánítva szerte Európában.

A budai Várnegyedben jóval kisebb volt a háborús pusztítás, mint sok lengyel és német városban. A háború utáni helyreállításokra itthon a rekonstrukció kevésbé volt jellemző. Az 50-es évek szocreál építészete, egy-két stílusban tervezett, vagy semleges („nikotex-architektúrájú”) foghíjbeépítése után az érzékenyen tervezett modernista megoldások lettek az elfogadottak, amelyek nemzetközi sikereket is arattak. Manapság éppen ezt a hozzáállást kérdőjelezi meg. Az egyik legjellemzőbb példának, a villamos teherelosztó épületének (Virág Csaba) éppen jelenleg folyik botrányos tönkre tétele, és éppen a budai várban történik mostanában a legtöbb rekonstrukció is.

Már a Sándor-palota megújítása is részben rekonstrukcióként valósult meg. Ez több lépcsőben történt. A korábbi, külső helyreállítás a megmaradt részek felhasználásával történt kellő hitelességgel. A legutóbbi fázis is nagyrészt kellő gondossággal, alaposággal valósult meg, és így is ki tudja szolgálni a szükséges funkcionális igényeket.

A Főőrség és a lovarda rekonstrukciói a „történeti rom / friss rom” problematikáját vetik föl. A létrehozók szerint nyilvánvalóan friss rom, így rekonstruálható. Az itt járt UNESCO-misszió szerint viszont inkább történeti romnak tekinthető, aminek visszaépítése aggályos. Bár véleményem az utóbbihoz áll közelebb, fölvethető, hogy (természeti vagy háborús katasztrófa következtében létrejött) romnak voltak-e tekinthetők egyáltalán, hiszen bontásukra évtizedekkel a háborús pusztítás után került sor. A bontás oka korántsem pusztán az akkori politikai, hanem legalább annyira az akkori, a historizmust elutasító építészeti felfogás volt. (Szakmai berkekben ezeket az épületeket általában később sem hiányolták. Olyan szakmai vélemények viszont ma is hallhatók, amely Főőrség épületét elsősorban rossz arányúnak tartja, amelynek helyére indokoltabb lett volna szellemében, formájában is új épületet építeni, amely jobban ki tudná szolgálni az ide szánt funkciót.) Az épületek csak látványukban idézik az eredetit, mivel mai technológiával és anyagokkal készült szerkezeteket öltöztettek fel „korhú” anyaghasználatú és kétségkívül hiteles megjelenésű homlokzatokkal. A lovarda esetében a belső is „korhú”, míg a Főőrség belseje nem. Aggályosabb, hogy egyetlen egykori töredéket sem használtak fel, holott az alátámasztotta volna hitelességüket. Kínos, hogy az elvben az egykori helyére épült lovarda valójában kissé elcsúszott. Így a valaha előtte kanyarodó felvezető út más nyomvonalra kényszerült, így az épület, az út és a várfal ívének egykor logikus harmóniája szétesett. A munkálatok legfrissebb áldozata a várfalnak a középkort hitelesen idéző támpillérsora. Lehet arra hivatkozni, hogy amit bontottak nem eredeti középkori, csak hasonlít rá, de 20. századi. Ami viszont épül, az sem barokk, nem is neo-barokk, csak hasonlít rá, de 21. századi.

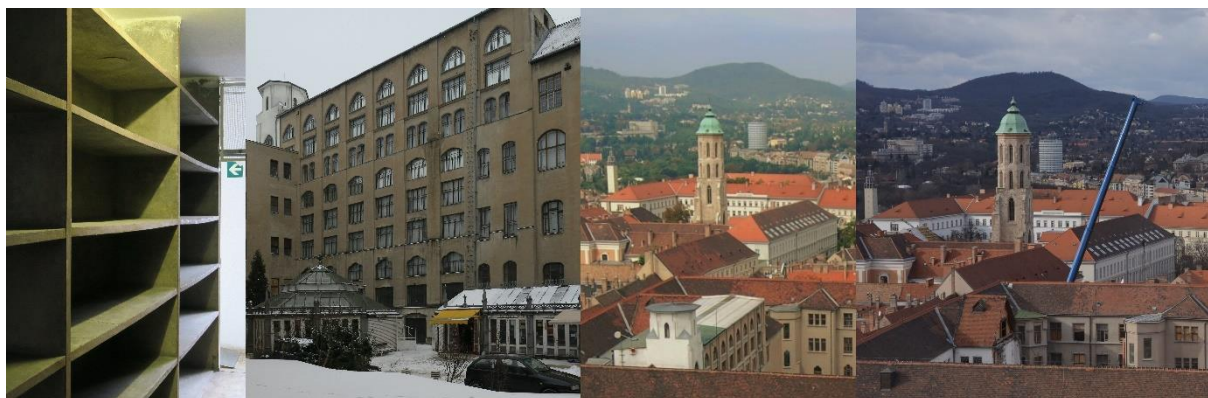
2017-2020, budai Vár: épülő lovarda és eltűnő támpillérek

Manapság álmok szövődnek a Királyi Palota neobarokk korszakának rekonstrukciójáról. Ez néhol valóban megfontolásra érdemes lehet, de, hogy pontosan hol, hogyan és mennyire kívánatos és lehetséges, az – remélhetőleg – hosszú előkészítés és tervezési folyamat eredményeként alakulhat ki. (Különös, hogy a karmelita rendház közelmúltbeli helyreállítása esetében nem volt igény a rekonstruktív hozzáállásra. A volt templom belsejének megújításakor, a tér visszaállítása helyett még a szentély és a hajó sem kapcsolódhatott össze egy eggyé. Hasonlóképp nincs látható emléke a színházi funkcióknak sem jelentős kulturális értéke ellenére. Így ez az enteriőr szemléletében és részleteiben inkább az 1970-es évek Királyi Palotáját idézi.)

Más, részben még folyamatban lévő vári építkezések arra a problémakörre hívják fel a figyelmet, hogy a pusztulás és visszaépítés közt eltelt hosszabb idő esetén a rekonstruálásra kerülő épület környezete, az építészeti-urbanisztikai felfogás és az ennek megfelelő szabályozás jelentősen megváltozhat. Már a Lónyay-villa rekonstrukciójának esetében is gond – az épület építészeti értéke, a helyszínen lévő romok megléte és a rekonstrukció pontatlanságai mellett –, hogy közvetlenül a várfal alatti sávba, a fal elé épült. Ezt, a várlejtő sávját ugyanis, a 2. világháború utáni felfogás zöldterületként kívánta megtartani a várfalak hangsúlyos városképi megjelenése érdekében. (Az eredetileg is hivalkodó épület zavaró jellegét az új díszkivilágítása még jobban hangsúlyozza.)

Ugyanez a városépítészeti koncepció a Várnegyednek a háborús pusztítások nyomán is kialakuló 19. század vége előtti morfológiáját preferálta, a nagyrészt egyemeletes, magastetős utcaképeket,

amelyből szinte csak a templomok emelkednek ki. Ez az építészeti felfogás korántsem sajnálta például az Országos Levéltár – méltán túlméretezettnek tartott – tornyának pusztulását, vagy néhány más, léptéktelennek ítélt historizáló épület háborús sérülését. Ez a felfogás alakította át az egykori Pénzügyminisztérium túlzott tömegét és díszítettségét Rados Jenő helyreállítási terveiben. Bár manapság ezt is többen a „kommunizmus számlájára” írják, valójában a terv korábban, 1947-ben készült el, és a szabályrendszert még ezelőtt hozta létre a Közmunkatanács és a Műemlékek Országos Bizottsága, azaz két olyan intézmény, amelyet 1948-ban, ill. 1949-ben megszüntettek. Már az épület építésekor, a 20. század elején megjelentek szakmai vélemények, amelyek kifogásolták az épület túlhajtott neogótikus formáinak és léptékének zavaró együttélését a Mátyás templommal. Ennek ellenére jelenleg már épül újra az egykori főhomlokzat. (A kilencszintes irattárat pedig a földdel tették egyenlővé, holott ez az épületrész az együttesnek a szerkezetileg leginnovatívabb része volt. Födémek és polcai egyetlen, összekapcsolt szerkezetet alkottak, azaz a Monier-Breymann-födémeket a polcok is tartották. Az épüleategyüttes rekonstrukciója már csak emiatt sem lehet hiteles, alapos és értékszemléletű.)

A Pénzügyminisztérium irattára az értékleltárból és még meglévő, ill. lebontott tömege a Mátyás templom tornyából nézve.

A Várnegyedben további historizáló épületek visszaépítését is tervezik, megnövelve a beépíthető magasságot, az Andrássy út léptékét helyezve a Várhegyre. Pár évvel ezelőtt még a helyi önkormányzat azzal vétőzta meg a Honvéd Főparancsnokság épületének bármilyen magasítását, hogy a szabályozás szerint a Dísz térről látni kell a vár kupoláját. Nincs tudomásom ennek a szabályozásnak a módosításáról, de erre nincs is szükség, hiszen a Külügyminisztérium rekonstrukciója kiemelt beruházásnak minősül, így abba a kerületnek nincs beleszólása. Nyilvánvaló, hogy egyetlen urbanisztikai szabályozás sem lehet örökérvényű, de minden változtatásnak csak kellő megalapozottsággal, szakértelemmel és a szükséges viták lefolytatása után illenék megtörténnie.

Mindezen példák megismerése kapcsán megállapítható, hogy a rekonstrukció nem ördögtől való ugyan, azonban kockázatos. Kellő körültekintéssel, szakértelemmel párosulva, megfelelő mennyiségű és minőségű adat rendelkezésre állása és felhasználása esetén hozzájárulhat egy-egy helyreállítás sikeréhez, érthetőségéhez. A korábban kétségesnek tartott említett külföldi példák jórészt elfogadhatóak. Azonban, ha az idegenforgalmi, emlékezetpolitikai szándékok legyőzik a műemlékvédelem megfontolásait – mint ez, sajnos jó pár új hazai példán látható –, az a helyreállítás hitelességét aláássa, és ezzel vét a műemlékvédelem etikai alapelvei ellen.

Szöveg és fotó:
Arnóth Ádám

A cikk Fejérdy Tamásnak az ICOMOS-Híradó 2020 februári számában megjelent, „A műemlékek megőrzési állapotával kapcsolatos műemléki beavatkozások fogalomtára” című cikkéhez hozzászólásként kezdett írni, de végül egy elmaradt sárospataki konferenciára elkészült írás továbbfejlesztett változata.

KERTMŰVÉSZET ÉS IRODALOM

Online konferencia - 2020. november 11.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Történeti Kertek Szakbizottsága lassan évek óta szervez egynapos műhelykonferenciákat az Ormos Imre Alapítvány, SZIE Tájépítészeti és Településtervezési Kar és egyéb szakmai szervezeteinkkel közösen. A workshopokkal, kirándulásokkal bővített konferencia általában a kertművészet, a tájépítészet fontos kérdésköreit vizsgálva aktuális témákat boncolgat, illetve a társszakmákkal kapcsolatos viszonyunkat tárgyalja... A rendezvények helyszíne eddig hagyományosan mindig a FUGA - Budapesti Építészet Központ volt. Az anyagi háttérrel elsősorban az NKA pályázat biztosítja. A szervezők mindig arra törekszünk, hogy a különféle szakterületekről a legjobb előadókat nyerjük meg.

A tanulságokat kiadvány formájában összegezzük, hogy a szélesebb szakmai közönség is megismerkedhessen ezekkel a gondolatokkal.

2017-ben a történeti kertek és azok védelmének témáját jártuk körbe. **2018-ban** a kertturizmus magyarországi lehetőségeit boncolgattuk. **2019** márciusában a tájépítészet, a kertművészet és a képzőművészet kapcsolatát vizsgáltuk meg, tekintettel arra a több évszázados, sőt évezredek erős kapcsolatra, amely a két művészeti ág között fennáll. Idén a kertművészet és az irodalom volt a kiemelt témakör.

Amikor 2019-ben első konferenciánkat rendeztük a *kert- a táj és a művészetek* kapcsolatának témakörében, már tudtuk, hogy ez egy sorozat első eleme lesz. Olyan nagy, izgalmas és szerteágazó kérdéskörrel van szó a különféle művészeti ágak esetében, hogy külön-külön vizsgálandók a témakörök. A *képzőművészetekkel* kezdtük, mivel a kert, mint térbeli alkotás, ide kapcsolható leginkább. Az előadók nagyon sokféle megközelítésben világították meg ezt a szoros kötődést.

Az *irodalom és a kertművészet* kapcsolata szintén több ezer éves múltra tekint vissza, kicsit ugyan másként, mint a képzőművészethez fűződő viszony. Az irodalom, mint elbeszélő műfaj, a képzeletünkre bízva idézi fel a kert képét, hangulatát. A kert a mű helyszíne, a cselekmény színpada általában, de gyakran főtémája az adott irodalmi műnek, költeménynek.

A kert a Biblia Édenkertje, az évezredek során szinte minden népnél az elveszett Paradicsom felidézésére szolgál. Az ókori irodalomnak éppen úgy kedvenc helyszíne volt, mint később a középkori lovagregényeknek. A reneszánszban kezdik felfedezni a táj, a természet szépségét, gondoljunk csak az első tájleírásokra. A barokkban a kertekhez fűződő intimitás megszűnt, akkor más feladatuk lett az egyre nagyobb léptékű parkoknak, s ez a reprezentáció. Ezt a gazdagságot az irodalomnak újfent dicsérni kellett.

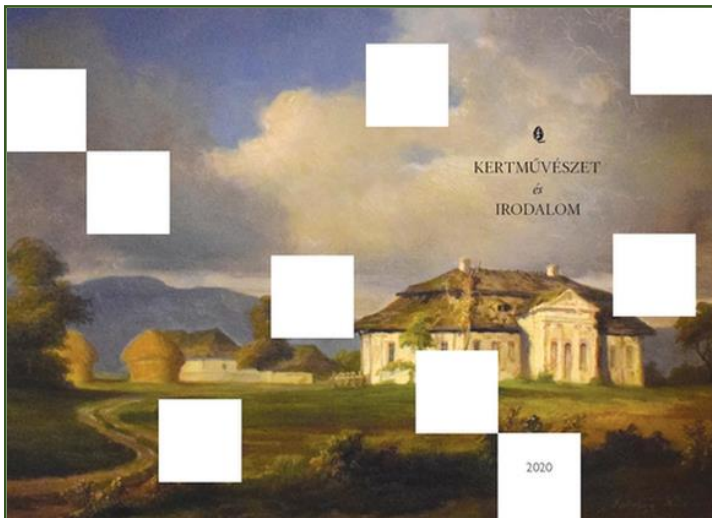
A tájképi kertek a természet felé fordulásukkal az írókat szinte filozofikus gondolatokra ihlették. Majd egyre fontosabb szerepet kapott a kert a mindennapi életben, s ez ismét tükröződik az irodalmi alkotásokban.

Ennek a szoros kapcsolatnak van egy másik vetülete is. Az irodalomtörténetből ismerjük, hogy milyen sok író, költő a természetben, a kertben érezte, érzi leginkább otthon magát. Többen e közben szenvedelmes kertésszé váltak, sőt ilyen témájú tudományos igényű műveket hoztak létre. Sokan felismerték a kertművészet fontos szerepét a többi művészeti ág között, az adott korszak természetszemléletének, gondolkodásának, művészi értékítéletének fontos közvetítőjeként.

A kert, mint a társasági élet színtere szintén nagy szerepet kap. Az egyes írók, költők birtoka, kertje komoly művészeti központokká váltak. Olykor az ország különböző pontjain szinte kolóniát alkotnak nyaralóik, sajátos arculatot adva egyes településeknek.

Bátran megállapíthatjuk, hogy a világirodalomban az egyik legfontosabb ihlető forrás – természetesen az emberi történések mellett -, a kert, az elveszett Paradicsom megtestesítője, amint szerzőink előadásai, tanulmányai is bizonyítják.

Eredetileg március végére szerveztük a konferenciát, de sajnos a vírushelyzet miatt meghirdetett karantén nem tette lehetővé az összejövetelt. Elnapoltuk őszre az eseményt, abban bízva, hogy akkor már nem ütközik akadályba. Herczeg Ágnes kolléganő, mint a konferencia főszerzője, nagyon bölcsen javasolta, hogy az előadók, mivel elkészültek előadásaikkal, küldjék el azokat. Így a kiadvány összeszerkesztése hamarabb elkészült, mint a konferencia megtartása. Sőt, szerencsés módon, az októberi fertődi „Mócsényi” konferencián már a megjelent példányokat kapták kézbe a helyszínen résztvevők.

2020 november 11-e volt az újabb kitűzött dátum, de ezt sem sikerült a FUGÁ-ban megtartani. Tekintettel arra, hogy az NKA szerződés kötelez minket a rendezvény elszámolására, így nem akartuk tovább húzni az időt.

A Pagony Kft. ügyes fiatal kollégáinak, elsősorban Szpiszár Vivien tájépítész kolléganőnek, sikerült online módon megszervezni az előadásokat. Nagyon sajnálatos, hogy ez a rendkívül színvonalas, változatos program csak viszonylag kevesek számára volt így elérhető. Az szolgálhat némi vigaszként, hogy a megjelent könyvben elolvashatók az előadások...

Szikra Éva

Tájékoztatásul mellékeljük a konferencia programját:

A RENDEZVÉNY PROGRAMJA:

9:30 Találkozó az online térben

9:40 Bevezető és Köszöntő

Herczeg Ágnes, tájépítész, SZIE Kertművészeti és Kertépítészeti Intézet

10:00 A perzsa kertek és a perzsa költészet – költők kertjei, és műveik a kertekben

Rahnama Azadeh, tájépítész, Pagony Táj-és Kertépítész Iroda

10:20 Kalotaszeg tájnaratívái a magyarvalkói Jékely irodalmi sétakertben

Eplényi Anna, tájépítész, SZIE Kertművészeti és Kertépítészeti Intézet
Kardeván-Lapis Gergely, tudományos munkatárs, PPKE Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet

10:40 Dekameron - „Egy középkori üdvtörténet színterei”

Sólyom Barbara tájépítész, olasz szakos bölcsész, Nemzeti Botanikus kert, Vácrátót

11:00 Kazinczy és a tájképi kert

Szikra Éva, tájépítész - ICOMOS MNB Történeti Kertek Szakbizottság

11:30 Szünet

12.00 A kert, mint szimbólum az irodalomban

Nagy Zsolt, történész, szociológus

12:20 A kertművészet és irodalom áthatásai – Goethe: Vonzások és választások

Herczeg Ágnes, tájépítész, SZIE Kertművészeti és Kertépítészeti Intézet

12:40 Irodalmi kiválóságaink nyaralókertjei

G. Tar Imola és Takács Kata, tájépítész, SZIE Kertművészeti és Kertépítészeti Intézet

13:00 Régi erdélyi kertek irodalmi olvasata

Fekete Albert, tájépítész, dékán, SZIE - Tájépítészeti és településtervezési Kar

13:20 Szentírási helyszínek a magyar költészetben

Sárospataki Máté, tájépítész, SZIE Kertművészeti és Kertépítészeti Intézet

Az ICOMOS,
az ICA,
az IFLA
és az ICOM
az alábbi közös nyilatkozatot adta ki 2020. november 20-án:

**ICOMOS, ICA, IFLA & ICOM –
Statement on Nagorno Karabakh / Déclaration sur le Haut-Karabakh
20 November/novembre 2020**

ICOMOS, ICA, IFLA and ICOM call upon all parties involved in implementing the complete ceasefire agreement that came into force on 10 November in Nagorno-Karabakh to proactively ensure full respect and protection of all the cultural heritage in the concerned areas, in particular those where control is passing from one party to another (Agdam district, Kelbajar district and Lachin region). This respect and protection must extend to the conservation, interpretation and presentation of all such cultural heritage.

With reference to the earlier statement issued by the Blue Shield, of which all four organisations are Founding members, on 7 October 2020, the parties involved are again reminded of their obligations under international law provisions protecting cultural heritage in the event of armed conflict, in particular the 1954 Hague Convention and its two protocols. ICOMOS, ICA, IFLA and ICOM again express their concern at reports of damage to cultural property that has occurred during the conflict. They will continue to closely follow the situation of the cultural and religious heritage during the implementation of the ceasefire and peacekeeping operations.

Without mutual respect and acknowledgement of all the layers that make up the rich cultural heritage of the Nagorno-Karabakh region there can be no hope for any form of lasting peace.

L'ICOMOS, l'ICA, l'IFLA et l'ICOM appellent toutes les parties impliquées dans la mise en œuvre de l'accord de cessez-le-feu complet qui est entré en vigueur le 10 novembre en Haut-Karabakh à assurer de manière proactive le plein respect et la protection de tout le patrimoine culturel dans les zones concernées, en particulier celles dont le contrôle passe d'une partie à l'autre (district d'Agdam, district de Kelbajar et région de Lachin). Ce respect et cette protection doivent s'étendre à la conservation, à l'interprétation et à la présentation de tout le patrimoine culturel.

En référence à la déclaration antérieure publiée par le Bouclier bleu, dont les quatre organisations sont membres fondateurs, le 7 octobre 2020, les parties concernées se voient à nouveau rappeler leurs obligations au titre des dispositions du droit international protégeant le patrimoine culturel en cas de conflit armé, notamment la Convention de La Haye de 1954 et ses deux protocoles. L'ICOMOS, l'ICA, l'IFLA et l'ICOM expriment à nouveau leur préoccupation face aux informations faisant état de dommages aux biens culturels survenus pendant le conflit. Ils continueront de suivre de près la situation du patrimoine culturel et religieux pendant la mise en œuvre du cessez-le-feu et des opérations de maintien de la paix.

Sans le respect mutuel et la reconnaissance de toutes les couches qui composent le riche patrimoine culturel de la région du Haut-Karabakh, il ne peut y avoir d'espoir pour aucune forme de paix durable.

For more information on the signatory organisations/ Pour plus d'informations sur les organisations signataires /

ICOMOS – International Council on Monuments and Sites/ Conseil international des monuments et des sites –

www.icomos.org

ICA – International Council on Archives / Conseil International des Archives – www.ica.org

IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions/ La Fédération Internationale des

Associations et Institutions de Bibliothèques - www.ifla.org

ICOM – International Council of Museums /Conseil international des musées – www.icom.museum

Elhunyt Magyar Kálmán
történész-régész,
a Magyar Nemzeti Történelmi Társaság elnöke
(1943 október 22 – 2020 november 9)

Fájdalommal emlékezünk Magyar Kálmán régészre, műemlékvédelmi szakmérnökre, aki váratlanul 77 évesen hagyott itt bennünket. Magyar Kálmán Érden született, Budapesten járta ki iskoláit. László Gyula tanítványaként kötelezte el magát a középkor régészete mellett. Kaposvár régészeként vált ismertté, de fiatal korában Szabolcs-Szatmár(-Bereg) megyében is kutatott.

A magyar államalapítás összefüggéseinek kérdései, a nemzetségek központok és Somogy megye történelme nem tárgyalható Magyar Kálmán tudományos kutatásának, munkásságának páratlan eredményei nélkül. A Gut-Keledek, a Bodrog-Bú, a Tibold nemzetség központok és a segesdi királynéi központ régészeti feltárása, forráskutatása számos tudományos eredménnyel segítette az államszerveződés korának, az államalapítással egybefüggő igazgatási szervezeti rendszer felépítésének megismerését. A szatmári nagyecsed-Sárvár monostora a legkorábbi monostoraink között jegyezhető építményünk. Palmettadisztes kőfaragványainak feltárása, a teljes monostor rendszerének pontos meghatározása fűződik nevéhez.

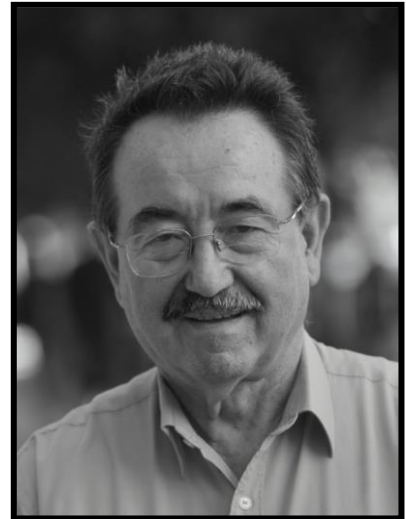
Kutatásai során teljes városok, mezővárosok rendszerét tárta fel. A kora Árpád-kortól a török időkig azonosította egyes települések teljes rendszerét. Így vált ismertté Somogyvár településtörténete, a középkori Segesd egyedülálló védelmi rendszere, teljes központja. Babócsa története a 11. századtól kezdve a legkorábbi román templommal, településsel és a bencés monostorral, a 14. századi zarándokközponttal és a gótikus Szent Egyed templommal - egészen a török világ gőzfürdőjéig, basapalotájáig teljes történelmi folyamatában vált megismerhetővé csakúgy, mint a hely teljes erődítés rendszere, településszerkezete, és minden átalakulása. Az ötvöskónyi Báthory kastély feltárása a Mátyás kori reneszánsz európai ragú építészetünk egyik fontos dokumentuma lett. Sikerült azonosítani a kaposvári vár helyszínét, feltárta maradványait.

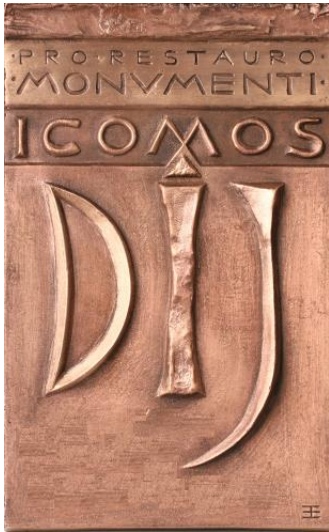
A megyei múzeum állandó kiállításának sok rangos darabja Magyar Kálmán ásatásainak köszönhető. A Segesden feltárt Báthory Katalin sírkő nem véletlenül lett a magyar reneszánsz egyik fontos kiállítási darabja. A Somogyfajsz melletti Bodrog-alsóbún folytatott vashátori ásatása során került elő a történelem-ismeretünkbe akkor nehezen illeszthető, ezért nagy vitát kiváltó rovásírásos fűjtatóvég. A vizsgálatok egyértelműen 10. század legelejének a korára datálták a kerámiatöredéket. A „kora középkori ipari” környezetből előkerült, minden ismert datált székely rovásírásnál korábbi írásjeleket hordozó kerámiatárgy értelmezése körüli vitát végül az MTA zárta le a kutatási eredmények igazolásával.

Állandóan a megyét járta, terepmegfigyeléseket, bejárásokat folytatott, sok-sok évtized alatt megismerte a falvak népeit, miközben közvetlen szoros kapcsolatba került a helyekkel. Sokakat nyert meg a történelemnek, a régészetnek, a települési történelmi értékek megismerésének, ápolásának. Ők lettek később azok a partnerek, akik folyamatosan segítették megfigyeléseit, munkáját. Kutatásának eredményeit Nagyecsedden állandó múzeum, Segesden helytörténelmi gyűjtemény, Babócsán romkert mutatja be. A kaposvári vár megmentésére és bemutatására programot hirdetett. Számos településnek megírta a történelmi monográfiáját, köteteket írt és szerkesztett, számtalan publikációban tette közzé kutatásának eredményeit. Somogy megye várainak forrásértékű monográfiáját Nováki Gyulával közösen állította össze.

Magyar Kálmán intézménnyé vált. Nemcsak a megyében, hanem az országban és a nagyvilágban is. Több mint harminc hazai és nemzetközi szervezetnek volt a tagja. Népszerűsítő előadásokat tartott, hogy segítse a helyi közösségek történelem ismeretének, identitástudatának helyreállítását. Létrehozta a Magyar Nemzeti Történelmi Társaságot, a Somogyi Reneszánsz Szövetséget. A legjobb előadókat hívta előadás sorozataihoz, ahol középkor fiatalok generációi ismerhették meg az elhallgatott történelem fontos szakaszait. Számos kitüntetésben részesült, több település választotta meg díszpolgárának.

Akik nem ismerték, azok nem érthették szerteágazó energiáját. Aki csak messziről látták, tán még irigyelték is, mert nem tudhatták, hogy eredményei mögött micsoda hivatástudat, elkötelezettség és milyen hatalmas munka van. Akik ismerték tudták, hogy állandóan fáradhatatlanul dolgozott, tisztelték, nagyra becsülték tudását és megőrzik emlékét. Kutatási eredményei magyar történelmünkben él tovább.

AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG EGYESÜLET FELHÍVÁSA

A 2021. ÉVI ICOMOS-DÍJ ADOMÁNYOZÁSÁRA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága – mint a műemlékvédelem legnagyobb nemzetközi civil szervezetének magyar tagja – a nemzetközi célkitűzésekkel összhangban folyamatosan azon fáradozik, hogy a társadalom minden tagjának és szervezetének figyelmét felhívja az építészeti és kulturális örökség valamennyi elemének folyamatos és szakszerű gondozására megőrzésük és továbbörökítésük érdekében. Ezért az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága minden évben ICOMOS-díjjal tünteti ki az általa

legjobbnek ítélt műemlék helyreállításokat, melyek lehetnek:

- épület(ek) megújítása,
- épület(ek) új rendeltetés céljára történő átépítése, bővítése, a műemléki értékek megőrzésével és felszínre hozásával,
- természeti értékek, parkok, kertek mintaszerű helyreállítása,
- történeti környezetbe harmonikusan illeszkedő, annak történeti és természeti értékeit tiszteletben tartó új épület(ek).

Az ICOMOS-díj odaítélésére bárki tehet javaslatot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető adatlap kitöltésével

és az alábbi adatok hiánytalan megadásával:

- a műemlék, ill. az épület megnevezése és pontos helyszíne
- a helyreállítás, ill. az építés időpontja (3 évnél régebben megvalósult munka nem terjeszthető fel)
- a helyreállítás tervezője és megvalósítója
- a helyreállítás összefoglaló értékelése (max. 1 gépelt A/4 oldal) és a beavatkozást bemutató, a megítélést lehetővé tévő dokumentáció (fotók, ill. tervek)
- a javaslatot előterjesztő neve, címe, elérhetőségei és e-mail címe

A javaslatot e-mailen kérjük elküldeni a secretariat@icomos.hu címre - a javaslat benyújtásának határideje: 2021. január 11.

(kiegészítő anyagokat postai úton küldve is elfogadunk: ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, 1113 Budapest, Daróczi út 3.)

A javaslat megérkezését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a MÉSZ, a MUT, a RÉKE delegáltjaival kiegészített, e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A Bíráló Bizottság, a titkosság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a jelölt helyszíneket, helyeket lehetőség szerint megszemléli, majd tárgyalás során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Vezetőségének, hogy az döntését a Műemléki Világnap alkalmából (2021. április 18) nyilvánosságra hozhassa, s a Díjakat átadhassa. A díjazott helyszínek nyilvánosság előtt való megjelenéséhez szükséges tulajdonosi hozzájárulás beszerzése az értékelést követően a javaslattevő kötelessége. Ennek elmaradása esetén az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság fenntartja jogát arra, hogy a Díjat nem adja át, vagy másnak ítéli.

AZ ICOMOS MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG EGYESÜLET FELHÍVÁSA AZ ICOMOS MŰEMLEKVÉDELMI CITROM-DÍJ 2021 ADOMÁNYOZÁSÁRA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága – mint a műemlékvédelem legnagyobb nemzetközi civil szervezetének magyar tagja – a nemzetközi célkitűzésekkel összhangban folyamatosan azon fáradozik, hogy a társadalom minden tagjának és szervezetének figyelmét felhívja az építészeti és kulturális örökség valamennyi elemének folyamatos és szakszerű gondozására megőrzésük és továbbörökítésük érdekében.

E törekvésekkel összhangban az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága minden évben fel kívánja hívni a figyelmet azokra a káros jelenségekre, amelyek műemlékeinket, műemlékvédelmünket leginkább veszélyeztetik. Bízva abban, hogy e káros jelenségek riasztóak a jövő számára és megfelelő intézkedésekkel a káros folyamatok megállíthatók, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága Műemlékvédelmi Citrom-díjjal illeti az általa legkevésbé sikeresnek, leginkább elhibázottnak ítélt műemlék helyreállításokat (csak magyarországi jelöléseket fogad el a kiíró ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság!), melyek lehetnek:

- legsikertelenebb új beépítés, illetve átalakítás valamely történeti környezetben,
- legtökéletesebben félresikerült műemléki helyreállítás, illetve méltatlan hasznosítás,
- legalaposabban kidolgozott, példaértékű épülethiba (épületszerkezet, pótlás, kiegészítés, stb.),
- legmegragadóbban félresikerült épületszínezés,
- leginkább műemlék-szerű rekonstrukció, műemlék-pótlás,
- legmaradandóbbra sikerült élő-műemlék (növényzet, kert, táj, tó, stb.) károsítás,
- leghosszabb ideje húzódó műemlék helyreállítás,
- legmeggyőzőbb ál-műemlék építés,
- legeredményesebb műemlék-elhanyagolás, a karbantartás elmulasztása.
- műemlékvédelemre hivatkozó káros elvi tévelygések

A fenti szempontok közül akár egy is elegendő a Citrom-díj odaítéléséhez, a többszörös érintettség előny az értékeléskor!

A Citrom-díjat maga az „opusz” kapja, tehát nem személy vagy intézmény. Minden „alkotás” összefogás és csapatmunka eredménye, ezért az veheti át, aki az elkövetők közül először tiltakozik az odaítélésért (ez azonban nem publikus... csak a jelentkezés megtörténte után!)

Citrom-díjra kizárólag az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság érvényes tagsággal rendelkező tagjai tehetnek javaslatot (akár többre is) az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető adatlap kitöltésével és az alábbi adatok hiánytalan megadásával. A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a műemlék, ill. az épület megnevezését és pontos helyszínét,
- a helyreállítás, ill. az építés időpontját (3 évnél régebbi nem terjeszthető fel),
- az "alkotás" vagy káros jelenség összefoglaló értékelését, a jelölés indoklását (max. 1 gépelt A/4 oldal) és a beavatkozást bemutató, a megítélést lehetővé tévő dokumentációt (fotók, ill. tervek),
- a javaslat előterjesztőjének nevét, címét, elérhetőségeit, e-mail címét.

A javaslatot e-mailen kérjük elküldeni a secretariat@icomos.hu címre - a javaslat benyújtásának határideje: 2021. január 11.

A javaslat beérkezését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a MÉSZ, a MUT, a RÉKE delegáltjaival kiegészítve, e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A Bíráló Bizottság, a titkosság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a jelölt helyszíneket, helyeket lehetőség szerint megismeri, majd tárgyalás során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Vezetőségének, hogy az döntését a Műemléki Világnap alkalmából (2021. április 18) nyilvánosságra hozhassa, s a Díjakat átadhassa.

**AZ ICOMOS
MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁG EGYESÜLET
FELHÍVÁSA
A**

**PÉLDAADÓ
MŰEMLÉKGONDOZÁSÉRT DÍJ
2021**

ADOMÁNYOZÁSÁRA

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága a Műemlékvédelmi Világnap alkalmából 2020-ban is átadja a Példaadó Műemlékgondozásért Díjat.

A díj célja bemutatni azokat a legkiválóbb módszereket, amelyek a legjobban segítik a műemlékek, helyi értéket képviselő örökségi értékek fennmaradását és megőrzését, továbbá közkinccsé tenni olyan oktatási, nevelési programokat, amelyek hosszútávon is segíthetik a szakszerű műemlékvédelem iránt a társadalom fogékonyságát.

A díjra azok pályázhatnak, akik

- a tulajdonukban lévő, vagy a rájuk bízott műemlék fenntartása, gondozása során példamutató módon biztosítják az értékek fennmaradását, értékeinek hiteles megőrzését
- akik rendszeresen biztosítják a közösség, a társadalom számára a műemlék értékeinek, jelentőségének megismerését
- akik alkalmas funkció, egyedi programok, rendezvények segítségével mutatják be egy épület (és környezete) jelentőségét
- akik szakszerű, folyamatos karbantartással biztosítják az értékőrzést
- akik az oktatás, nevelés, szakképzés területén olyan programokat képviselnek, amelynek célja a műemlékek, helyi értékek karbantartás útján való fennmaradása
- akik a szakszerű műemlékvédelem iránt igényes jövő generációjának képzésében, nevelésében vállalnak jelentős szerepet
- akik a szakszerű műemlékvédelem szemléletének megőrzéséért, megismertetéséért tevékenykednek.

A díjra bárki tehet javaslatot, azok a helyszínek jelölhetőek, ahol a legutóbbi felújítás, illetve a legutóbbi használatba vételi engedély kiadása legalább öt évvel ezelőtt történt, azóta folyamatosan üzemel az épület, illetve program esetén legalább öt évre visszamenőleg lehet módszertant, vagy az eredményeket értékelni.

Pályázni az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság honlapjáról letölthető adatlap kitöltésével és a tevékenységet bemutató dokumentációval lehet. A dokumentáció lehet 10 percnél nem hosszabb film (DVD), vagy/és max. 6000 karakter terjedelmű programismertetés, fénykép- vagy/és tervdokumentáció.

A javaslatot e-mailen kérjük elküldeni a secretariat@icomos.hu címre - a javaslat benyújtásának határideje: 2021. január 11

(kiegészítő anyagokat postai úton küldve is elfogadunk: ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, 1113 Budapest, Daróczi út 3.)

A javaslat megérkezését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága elektromos levél útján visszaigazolja.

Pályázatot minden elkötelezett benyújthat, akinek olyan módszerről, helyszínről van tudomása, amelynek megismertetése a magyar műemlékvédelem eredményesebb gyakorlatát szolgálhatja.

A beérkezett javaslatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a MÉSZ, a MUT, a RÉKE delegáltjaival kiegészített, e célra kijelölt Bíráló Bizottsága értékeli. A Bíráló Bizottság, a titkosság feltételeinek teljes biztosítása mellett, a jelölt helyszíneket, helyeket lehetőség szerint megszemléli, majd tárgyalás során értékeli, végül javaslatát úgy terjeszti elő az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Vezetőségének, hogy az döntését a Műemléki Világnap alkalmából (2021. április 18) nyilvánosságra hozhassa, s a Díjakat átadhassa. A díjazott helyszínek nyilvánosság előtt való megjelenéséhez szükséges tulajdonosi hozzájárulás beszerzése az értékelést követően a javaslattevő kötelessége. Ennek elmaradása esetén az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság fenntartja jogát arra, hogy a Díjat nem adja át, vagy másnak ítéli.

*Minden Kedves Tagtársunknak, Barátunknak
Békés, Boldog, Örömteli,
Egészségben és Eredményekben Gazdag
2021-es Évet kívánunk !!!*

**ICOMOS Híradó,
a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei**
Szerkesztőség: H-1113 Budapest, Daróczy út 1-3
Telefon: +36/1/2254966 +36/70/7090813
E-mail: secretariat@icomos.hu
Honlap: www.icomos.hu
Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága
Felelős kiadó: Dr. Nagy Gergely
Szerkesztő: Keller Annamária
HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)
HU ISSN 2062-4972 (Online)

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság egyéni és jogi tagságával járó előnyök:
- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb.
- az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ számos múzeumba, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata